

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 20 grudnia 2017 r.

Poz. 8700

UCHWAŁA NR XLV/347/2017 RADY MIEJSKIEJ W CHODZIEŻY

z dnia 18 grudnia 2017 r.

w sprawie uchwalenia „Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży na lata 2018-2032”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2017 r. poz. 1875) art. 18 ust. 1 i art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017 r. poz. 519, poz. 785, poz. 898, poz. 1089, poz. 1529, poz. 1888, poz. 1999) oraz Uchwałą Nr 122/2009 Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z azbestu na lata 2009-2032” (M.P. z 2009 r. Nr 50, poz. 735, zm. z 2010 r. Nr 33, poz. 481) uchwała się, co następuje:

§ 1. Uchwała się "Program usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży na lata 2018-2032", stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Traci moc uchwała nr XXXIV/285/09 Rady Miejskiej w Chodzieży z dnia 30 marca 2009 r. w sprawie uchwalenia „Programu usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Chodzieży, na lata 2009-2032”.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Chodzieży.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodnicząca Rady Miejskiej
(-) Mirosława Kutnik

Załącznik do uchwały
nr XLV/347/2017
Rady Miejskiej w Chodzieży
z dnia 18 grudnia 2017 r.

**PROGRAM
USUWANIA AZBESTU ORAZ
WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST
Z TERENU GMINY MIEJSKIEJ W CHODZIEŻY
NA LATA 2018-2032**

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Cel i zadania Programu.....	4
3. Zgodność Programu z krajowymi i wojewódzkimi dokumentami programowymi.....	5
4. Azbest i jego właściwości.....	8
4.1. Wpływ azbestu na zdrowie człowieka.....	9
4.2. Bezpieczne postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest.....	10
5. Podstawa prawna.....	12
6. Stan aktualny na terenie Gminy Miejskiej w Chodzieży.....	13
6.1. Charakterystyka gminy.....	13
6.2. Ilość wyrobów zawierających azbest.....	14
6.3. Działania informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców gminy.....	16
6.4. Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest...	16
6.5. Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest.....	17
7. Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży na lata 2018-2032.....	19
8. Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest.....	20
9. Źródła finansowania.....	21
10. Podsumowanie.....	23

1. Wstęp.

Opracowanie „Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży na lata 2018-2032”, związane jest z realizacją zapisów zawartych w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.

Na poziomie lokalnym zadania wynikające z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 powinny być realizowane przez samorząd gminny, do zadań którego w szczególności należy przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest.

Przygotowanie Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży poprzedzone zostało zebraniem danych o ilości pokryć dachowych i okładzin elewacyjnych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych, a także innych wyrobów azbestowych. Ilości te zostały zebrane w bazie danych.

Na podstawie zebranych danych oszacowano koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z terenu gminy oraz wskazano potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć, polegających na usuwaniu i unieszkodliwianiu wyrobów azbestowych. Zaproponowano także wskaźniki monitorowania realizacji Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży.

W „Programie usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży na lata 2018 – 2032”, w oparciu o wyniki analiz stanu istniejącego opracowano kierunki działań i wytyczono cele oraz zadania. Realizacja tych działań umożliwi spełnienie obowiązujących wymogów prawnych oraz uporządkowanie gospodarki odpadami zawierającymi azbest.

2. Cel i zadania Programu.

Celem opracowania Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży jest zaplanowanie bezpiecznego dla zdrowia mieszkańców i środowiska naturalnego usunięcia wyrobów zawierających azbest z obszaru gminy do końca 2032 roku.

Realizacji tego celu służą następujące zagadnienia:

- 1) identyfikacja skali zjawiska poprzez określenie ilości i rodzaju wyrobów azbestowych, jakie występują na terenie gminy,
- 2) przedstawienie aspektów prawnych użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
- 3) opracowanie harmonogramu usuwania wyrobów azbestowych,
- 4) określenie możliwych źródeł finansowania prac związanych z sukcesywnym usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu gminy,
- 5) określenie listy firm uprawnionych do usuwania wyrobów azbestowych,
- 6) przygotowanie listy składowisk odpadów niebezpiecznych, przyjmujących odpady zawierające azbest.

Niniejszy Program zakłada realizację zadań inwestycyjnych, zmierzających do oczyszczenia terenów Gminy Miejskiej w Chodzieży z wyrobów zawierających azbest oraz pozainwestycyjnych, polegających na:

- 1) wdrożeniu monitoringu realizacji Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży,
- 2) podjęciu działań w kierunku pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych dla wsparcia usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwiania,
- 3) okresowej weryfikacji i aktualizacji Programu.

Realizacja Programu wpłynie wydatnie na poprawę stanu środowiska poprzez podwyższenie jakości powietrza atmosferycznego, a tym samym zwiększy komfort życia, pracy i wypoczynku w mieście, podnosząc efektywnie jej atrakcyjność oraz wartość materialną obiektów znajdujących się na terenie gminy, tym samym poprawiając status ekonomiczny mieszkańców.

3. Zgodność Programu z krajowymi i wojewódzkimi dokumentami programowymi.

Zapisy Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży są zgodne z kierunkami wyznaczonymi w:

1. Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, Warszawa 2010 r.
2. Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Województwa Wielkopolskiego, Poznań, czerwiec 2008 r.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 został przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej uchwałą nr 122/2009 z dnia 14.07.2009 r. (zmienionej uchwałą nr 39/2010 z 15.03.2010 r.).

Określone zostały następujące cele:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu,
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Cele te osiągnęte będą przez realizację wzajemnie uzupełniających się zadań, na trzech poziomach (centralnym, wojewódzkim i lokalnym: powiatowym i gminnym), finansowanych ze środków prywatnych i publicznych, w tym ze środków budżetowych pozostających w dyspozycji Ministra Gospodarki.

Określono zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu do 2032 r. i pogrupowano je w pięciu blokach tematycznych:

1. zadania legislacyjne,
2. działania edukacyjno-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej,
3. zadania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczania terenów nieruchomości, budowy składowisk oraz instalacji do unicestwiania włókien azbestowych,
4. monitoring realizacji Programu przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej,
5. działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia.

Szacowane jest, że na terenie kraju nadal użytkowane jest ok. 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest. Zaplanowano budowę 56 składowisk odpadów lub kwater

przystosowanych do składowania odpadów zawierających azbest.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla województwa wielkopolskiego

Zgodnie z danymi przedstawionymi w projekcie „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2008-2032” na terenie województwa wielkopolskiego znajduje się ok. 1 mln Mg wyrobów zawierających azbest.

Województwo wielkopolskie znajduje się na czwartym miejscu w kraju pod względem ilości wyrobów zawierających azbest zabudowanych w obiektach budowlanych.

Dla potrzeb wojewódzkiego „Programu...” dokonano szacunku ilości wyrobów zawierających azbest wg następujących grup: budynki mieszkalne i użyteczności publicznej, inwentarskie oraz rury azbestowo-cementowe. Zgodnie z dokonanymi szacunkami łączna ilość wyrobów zawierających azbest wynosi 869 206 Mg, w tym ok. 94% stanowią płyty azbestowo-cementowe zabudowane w budynkach mieszkalnych i inwentarskich. Przeważająca większość płyt azbestowo-cementowych zlokalizowana jest na obszarach wiejskich.

Największe ilości wyrobów zawierających azbest występują na terenie powiatów: poznańskiego (91 387 Mg), ostrowskiego (44 887 Mg), kaliskiego (41 571 Mg) i konińskiego (39 145 Mg).

W województwie wielkopolskim odpady azbestowe przyjmowane są na składowisku zlokalizowanym w Koninie. Składowisko to obecnie zaspokaja potrzeby województwa w zakresie przyjmowanie odpadów azbestowych

Nadrzędnym celem wojewódzkiego „Programu...” jest usunięcie wyrobów azbestowych z terenu województwa wielkopolskiego i bezpieczne jego unieszkodliwienie. Osiągnięcie tego celu jest związane z bezpiecznym usunięciem wszystkich wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie województwa. Proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być zakończony w 2032 roku.

Dla potrzeb wojewódzkiego „Programu...”, w ślad za programem krajowym, przyjęto podzielenie okresu do 2032 roku na 3 podokresy i dla nich określono ilość wyrobów zawierających azbest przewidzianą do usunięcia. Należy zaznaczyć, że wzięto pod uwagę płyty azbestowo-cementowe zabudowane w budynkach mieszkalnych i inwentarskich, jako że stanowią one ok. 99% ogółu wyrobów zawierających azbest.

Ilości te dla poszczególnych okresów przedstawiają się następująco:

Okres I: lata 2006-2012 - 163 186 Mg

Okres II: lata 2013- 2022 - 326 370 Mg

Okres III: lata 2023-2032 - 326 370 Mg

Działania związane z realizacją i wprowadzeniem Programu na obszarze województwa

wielkopolskiego będą polegały na:

- współpracy i koordynacji działań w zakresie wymiany informacji o odpadach, w tym na informowaniu o bieżących postępach w zakresie usuwania i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych,
- współpracy w zakresie prowadzenie akcji edukacyjnych,
- informowaniu o technicznych, finansowych i prawnych możliwościach usuwania wyrobów zawierających azbest.

4. Azbest i jego właściwości.

Azbesty są minerałami naturalnie występującymi w przyrodzie, należącymi do dwóch grup: azbestów serpentynowych i azbestów amfibolowych. Do grupy serpentynów należy azbest chryzotylowy (azbest biały), natomiast w grupie azbestów amfibolowych znaczenie mają dwie odmiany: azbest amozytowy (azbest brązowy) i azbest krokidolitowy (azbest niebieski). Wszystkie odmiany azbestu krystalizowały się w postaci cienkich, wydłużonych monokryształów, których długość może niekiedy dochodzić do kilkudziesięciu centymetrów.

Z punktu widzenia chemicznego, azbesty są uwodnionymi krzemianami magnezu. Wzory chemiczne poszczególnych odmian azbestu zostały przedstawione poniżej:

chryzotyl $Mg_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$

krokidolit $Na_2Fe_3Fe_2[(OH)Si_4O_{11}]_2$

amozyt $(Fe,Mg)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$

antiofillit $(Mg,Fe)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$

tremolit $Ca_2Mg_5[(OH)Si_4O_{11}]_2$

aktynolit $Ca_2(Mg)[(OH)Si_4O_{11}]_2$

Azbest chryzotylowy krystalizuje się w postaci rurek, a azbesty amfibolowe przyjmują formę grubszych, pręcikowatych kryształów. Włókna azbestu są wiązkami zbudowanymi z dużej liczby (nawet do kilku tysięcy, a niekiedy nawet kilkudziesięciu tysięcy) włókien elementarnych. W tych wiązkach pojedyncze kryształy azbestu są spojone za pomocą węgla wapniowego.

Największe zastosowanie przemysłowe miał azbest serpentynowy (chryzotylowy), tworzący cienkie żyły w serpentynitach, o giętkich włóknach (do 0,1 μm grubości), odpornych na działanie czynników chemicznych, wysokich temperatur oraz na ścieranie, a także źle przewodzących ciepło i elektryczność. Używany był do wyrobu tkanin ogniotrwałych, okładzin ciemnych, szczęk hamulcowych, farb ogniotrwałych, materiałów izolacyjnych oraz niepalnych materiałów budowlanych.

Azbest amfibolowy charakteryzuje się dużą kwasoodpornością. Jest znacznie mniej rozpowszechniony w przyrodzie. Wykorzystywany był w przemyśle chemicznym.

Pomimo, iż występowanie azbestu w przyrodzie jest stosunkowo powszechne, tylko w kilku miejscach na świecie prowadzona była eksploatacja azbestu na skalę przemysłową. Polska nie posiada złóż azbestu nadających się do eksploatacji przemysłowej.

Wyroby zawierające azbest klasyfikowane są w dwóch klasach, biorąc pod uwagę kryterium zawartości azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu:

1. klasa I (wyroby miękkie), których gęstość objętościowa jest mniejsza niż 1.000 kg/m^3 , zawierające powyżej 20% (do 100% azbestu). Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia.

Najczęściej stosowane w tej klasie były wyroby tekstylne z azbestu, używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe, materiały i wykładziny cierne.

2. klasa II (wyroby twarde), których gęstość objętościowa jest większa niż 1.000 kg/m^3 , zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia, np. pęknięcia, ma miejsce stosunkowo niewielka emisja azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów oraz rozbijanie w wyniku zrzucania w trakcie prac remontowych.

W Polsce wyroby z klasy II były wykorzystane do produkcji płyt azbestowo-cementowych jako materiał budowlany, otrzymywany w wyniku prasowania mieszaniny cementu z włóknami azbestowymi, głównie w postaci płyt płaskich, falistych oraz rur azbestowo-cementowych. Płyty płaskie i faliste wykorzystywane były do krycia dachów, rzadziej do elewacji budynków gospodarczych i mieszkalnych czy przemysłowych. W znacznie mniejszych ilościach produkowane i stosowane były inne wyroby azbestowo-cementowe, tj. rury służące do wykonywania instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych oraz przewody kominowe czy zsypy w budynkach wielokondygnacyjnych.

W Polsce na pokrycia dachowe stosowano głównie płyty faliste, w mniejszym stopniu płyty płaskie. Płyty faliste produkowane były głównie w zakładzie ZWAC „Izolacja” w Małkini, a płyty płaskie w Zakładach Wyrobów Azbestowo-Cementowych w Wierzbicy, Szczucinie, Trzemesznie i Ogrodzieńcu.

Produkcja płyt azbestowo-cementowych w Polsce została zakazana ustawą z dnia 19.06.1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. W Unii Europejskiej stosowanie azbestu zostało zakazane z dniem 1.01.2005 r.

W rządowym Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 okres trwałości płyt azbestowo-cementowych i innych wyrobów stosowanych w budownictwie określono na co najmniej 30 lat.

4.1. Wpływ azbestu na zdrowie człowieka

Chorobotwórcze działanie azbestu występuje w wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu (oznacza to, że dopóki włókna nie są uwolnione do powietrza nie stanowią zagrożenia dla zdrowia). Azbest może być także obecny w wodzie, napojach i pokarmach, skąd przenika do organizmu człowieka. Jednak nie ma dowodów świadczących o tym, że azbest dostający się do organizmu drogą pokarmową jest szkodliwy dla zdrowia. Naturalne źródła emisji włókien azbestowych w praktyce mają mniejsze znaczenie niż źródła

związane z działalnością człowieka.

Obecnie po zaprzestaniu produkcji wyrobów zawierających azbest tymi źródłami są:

- niewłaściwie składowane odpady azbestowe, w tym tzw. dzikie wysypiska, szczególnie w lasach i odkrytych wyrobiskach
- użytkowanie wyrobów azbestowych, co w konsekwencji prowadzi do zanieczyszczenia powietrza pyłem azbestowym w wyniku: korozji i mechanicznych uszkodzeń płyt azbestowo-cementowych, ścierania tarcz sprzęgłowych i hamulcowych,
- niewłaściwe usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest
- urządzenia grzewcze, wentylacyjne, klimatyzacyjne i izolacje zawierające azbest. Są to źródła występujące wewnątrz pomieszczeń.

Stosowanie wyrobów azbestowych, a w konsekwencji możliwość uwalniania włókien azbestu do środowiska, spowodowało wzrost zainteresowania zdrowotnymi skutkami środowiskowej ekspozycji na azbest. Wielkość zagrożenia zdrowia zależy od rodzaju azbestu, wielkości włókien i ich stężenia w powietrzu oraz czasu narażenia. Największe zagrożenie stanowią włókna respirabilne, tzn. występujące w trwałej postaci w powietrzu i mogące przedostawać się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych.

Narażenie zawodowe na pył azbestu może być przyczyną chorób układu oddechowego tj.: pylicy azbestowej (azbestozy), łagodnych zmian opłucnowych, raka płuc oraz międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej (nowotworów o wysokiej złośliwości).

Doniesienia kliniczne i epidemiologiczne sugerują, że z azbestem może być również związane występowanie innych nowotworów: krtani, żołądka i jelit, trzustki, jajników oraz chłoniaków. Jednak zwiększenie ryzyka w tych grupach nowotworów należy postrzegać jedynie jako prawdopodobne. Między pierwszym narażeniem a pojawieniem się patologii (zwłaszcza nowotworów) występują długie okresy.

4.2. Bezpieczne postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Metody bezpiecznego postępowania z azbestem i materiałami zawierającymi azbest, począwszy od eksploatacji tych wyrobów poprzez usuwanie, transport i składowanie określone są poprzez obowiązujące w Polsce przepisy prawne.

Największe zagrożenie emisji szkodliwych dla zdrowia człowieka włókien azbestowych stwarza proces usuwania wyrobów zawierających azbest. Prace związane z usuwaniem azbestu muszą być prowadzone w taki sposób, aby wyeliminować lub zminimalizować uwalnianie się azbestu do środowiska, tak aby nie zostały przekroczone dopuszczalne

wartości stężeń włókien azbestowych w powietrzu.

Prace przy usuwaniu azbestu mogą prowadzić jedynie wykonawcy posiadający odpowiednie wyposażenie techniczne i zatrudniający przeszkolonych pracowników. Podczas prac mających na celu naprawę lub usunięcie wyrobów zawierających azbest wykonawca zobowiązany jest do umieszczenia tablic ostrzegawczych o rodzaju prowadzonych prac, odgrodzenia terenu prac oraz zastosowania odpowiednich środków technicznych w celu zmniejszenia emisji włókien azbestu. Istotne jest także takie prowadzenie prac, aby wyroby azbestowe usuwane były w całości, unikając ich złamania. Przy wykonywaniu takich prac konieczne jest także stosowanie sprzętu zabezpieczającego układ oddechowy i odpowiedniej odzieży ochronnej.

Jedyną metodą unieszkodliwiania odpadów azbestowych, stosowaną obecnie w Polsce, jest ich składowanie na odpowiednio przygotowanych do tego celu składowiskach. Szczegółowe zasady składowania odpadów azbestowych regulowane są przez Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30.04.2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. z 2013 r., poz. 523).

Podstawową zasadą, która warunkuje technologię składowania odpadów zawierających azbest, jest bezwzględnie i całkowicie zabezpieczenie ich przed kontaktem z powietrzem atmosferycznym.

Składowiska odpadów zawierających azbest lub wydzielone kwatery na składowiskach innych niż przeznaczone do tego celu buduje się w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się. Azbest po złożeniu i przykryciu gruntem mineralnym jest nieszkodliwy dla środowiska wodno-gruntowego oraz powietrza atmosferycznego. Złoże odpadów zawierających azbest nie może być w jakikolwiek sposób naruszone, czy to przez prace ziemne, czy przez odwierty.

5. Podstawa prawna

1. ustawa z dnia 27.04.2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. z 2017 r., poz. 519).
2. ustawa z dnia 19.06.1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2119).
3. rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13.12.2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., nr 8, poz. 31)
4. rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2.04.2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., nr 71, poz. 649)

6. Stan aktualny na terenie Gminy Miejskiej w Chodzieży

6.1. Charakterystyka gminy

Pod względem administracyjnym Chodzież przynależy do Województwa Wielkopolskiego i jest siedzibą władz powiatowych oraz miejskich.

Chodzież położona jest w północno-wschodniej części województwa wielkopolskiego i północno-zachodniej części powiatu chodzieskiego, około 30 km na południe od miasta Piły i 70 km na północ od miasta Poznania. Miasto zajmuje najmniejszy obszar z pięciu gmin powiatu, tj. około 13 km² (dane Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego), co stanowi ok. 1,9 % powierzchni powiatu.

Chodzież jest położona na Pojezierzu Chodzieskim, między jeziorami: Chodzieskim (zwanym także miejskim), Strzeleckim i Karczewnikiem, przy drodze krajowej nr 11.

Miasto zamieszkuje 19 063 osób, w tym 9 042 mężczyzn i 10 021 kobiet (GUS, 2016 r.).

W ewidencji Urzędu Miejskiego znajduje się ponad 2000 podmiotów gospodarczych. Większość z zarejestrowanych przedsiębiorstw to przedsiębiorstwa handlowe.

Kierunki wykorzystania powierzchni, według danych GUS z 2014 r.¹ przedstawiają się następująco:

- użytki rolne razem - około 3,91 km², w tym m.in:
  - grunty orne - około 2,98 km²
  - sady - około 0,11 km²
  - łąki - około 0,33 km²
  - pastwiska - około 0,18 km²
- grunty zabudowane i zurbanizowane – około 4,29 km², w tym m. in:
  - tereny mieszkaniowe - około 1,61 km²
  - tereny przemysłowe - około 0,5 km²
- grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – około 2,6 km² (w tym lasy około 2,33 km²)

Drogi są w dobrym stanie, a ich długość wynosi około 31,1 km².

¹ źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego; bdl.stat.gov.pl/BDL

² Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu chodzieskiego na lata 2011-2020, Załącznik do Uchwały Nr IV/32/2011 Rady Powiatu Chodzieskiego z dnia 30.03.2011 r.

6.2. Ilość wyrobów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest znajdujące się na terenie gminy, to w przeważającej ilości pokrycia dachowe. Na podstawie posiadanej ewidencji w poniższej tabeli przedstawiono szacunkowe ilości wyrobów zawierających azbest.

I.p.	Adres	Tytuł własności	Nazwa, rodzaj wyrobu	Szacunkowe ilości [m ²]
Informacja o rodzaju, ilości i miejscu występowania wyrobów zawierających azbest wykorzystywanych przez osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami.				
1.	Ch-ż, ul. Akacyjowa 16	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	160
2.	Ch-ż, ul. Drzymały 4	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	40
3.	Ch-ż, ul. Drzymały 6	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	80
4.	Ch-ż, ul. Hallera 2	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	30
5.	Ch-ż, ul. Kasprzaka 16	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	40
6.	Ch-ż, ul. Konopnickiej 26A	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	140
7.	Ch-ż, ul. Korfanteo 6	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	12
8.	Ch-ż, ul. Kruczkowskiego 8	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	160
9.	Ch-ż, ul. Leśna 37	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	20
10.	Ch-ż, ul. Miodowa 13	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	90
11.	Ch-ż, ul. Miodowa 19	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	50
12.	Ch-ż, ul. Miodowa 27	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	110
13.	Ch-ż, ul. Notecka 5	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	200
14.	Ch-ż, ul. Ofiar Gór Morzewskich 27	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	140
15.	Ch-ż, ul. Ogrodowa 19	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	70
16.	Ch-ż, ul. Piłsudskiego 7	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	210
17.	Ch-ż, ul. Prusa 4	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	160
18.	Ch-ż, ul. Rynek 16	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	6

19.	Ch-ż, ul. Skłodowskiej 9	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	6
20.	Ch-ż, ul. Sosnowa 12	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	25
21.	Ch-ż, ul. Szenwalda 5	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	40
22.	Ch-ż, ul. Świętokrzyska 10	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	150
23.	Ch-ż, ul. Świętokrzyska 11	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	25
24.	Ch-ż, ul. Traugutta 27	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	50
25.	Ch-ż, ul. Traugutta 34	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	75
26.	Ch-ż, ul. Wiejska 17	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	220
27.	Ch-ż, ul. Wiosny Ludów 2	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	35
28.	Ch-ż, ul. Zwycięstwa 45	Własność prywatna	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	65
Razem:				2409
Informacja o rodzaju, ilości i miejscu występowania wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest w przypadku gdy gmina jest właścicielem terenu.				
1	Ch-ż, ul. Łukasiewicza 10 dz. nr 1855/9	Zarządca - Mieszkaniowy Zasób Gminy Miejskiej	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	320
2	Ch-ż, ul. Młyńska 3 dz. nr 2871/4	Zarządca - Mieszkaniowy Zasób Gminy Miejskiej	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	1650
3	Ch-ż, ul. Siejaka 25A dz. nr 3640/5 i 3685/1	Zarządca - Mieszkaniowy Zasób Gminy Miejskiej	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	510
4	Ch-ż, ul. Siejaka 25B dz. nr 3640/5	Zarządca - Mieszkaniowy Zasób Gminy Miejskiej	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	510
5	Ch-ż, ul. Siejaka 29 dz. nr 3640/9	Zarządca - Mieszkaniowy Zasób Gminy Miejskiej	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	320
6	Ch-ż, ul. Świętokrzyska 1 dz. nr 3443/10	Zarządca - Mieszkaniowy Zasób Gminy Miejskiej	Płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa	320
Razem:				3630

6.3. Działania informacyjno-edukacyjne wśród mieszkańców gminy

Planowane działania informacyjne o postępowaniu z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest mają na celu przekazanie rzetelnej i wiarygodnej informacji o azbecie. Mogą zostać podjęte z wykorzystaniem istniejących już kanałów dystrybucji:

1. Tablice informacyjne w Urzędzie Miejskim w Chodzieży z notatkami o:
  - a) obowiązkach dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
  - b) obowiązku przeprowadzenia inwentaryzacji i złożenia informacji o wyrobach zawierających azbest,
  - c) obowiązku sporządzenia oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest,
  - d) zagrożeniach i skutkach dla zdrowia ludzi i środowiska przyrodniczego w przypadku niewłaściwego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
  - e) firmach, posiadających uprawnienia i zezwolenia do prowadzenia prac obejmujących usuwanie, zbieranie, transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest (dane adresowe i telefon kontaktowy),
  - f) możliwościach finansowego wsparcia i właściwego postępowania w przypadku prac remontowych obejmujących wymianę wyrobów zawierających azbest.

Wszystkie akcje informacyjne powinny być prowadzone równolegle na stronie internetowej Urzędu Miejskiego.

6.4. Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest podzielono na cztery grupy³:

- a) Grupa I Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.
  - a) procedura 1 – obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.
  - b) procedura 2 – obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.
- b) Grupa II Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

³ „Zbiór przepisów i procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest”, Warszawa, 2001

- a) procedura 3 – postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.
- b) procedura 4 – prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych wraz z oczyszczeniem obiektu, terenu, instalacji.
- c) Grupa III Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
  - a) procedura 5 – przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
- d) Grupa IV Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
  - a) procedura 6 – składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

6.5. Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest mogą być bezpiecznie eliminowane przez przedsiębiorstwa posiadające zatwierdzone programy gospodarki odpadami.

Jedyną stosowaną dotychczas w Polsce metodą unieszkodliwiania odpadów azbestowych jest ich składowanie. Obecnie w województwie wielkopolskim odpady azbestowe przyjmowane są na składowisku odpadów w Koninie. Składowisko to zaspokaja potrzeby województwa w zakresie przyjmowania odpadów azbestowych. Należy jednak zaznaczyć, że odpady azbestowe składowane są także na składowiskach zlokalizowanych poza województwem wielkopolskim.

Składowisko odpadów w Koninie:

Składowisko w Koninie administrowane jest przez Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o. (adres: ul. Sulańska 11, 62-510 Konin, tel. 063 249 36 24, <http://www.utyliczacja-konin.pl/>, e-mail: zuo@utyliczacja-konin.pl).

Na terenie Zakładu znajduje się kompleks trzech nowoczesnych składowisk odpadów (składowisko odpadów niebezpiecznych, składowisko odpadów innych niż niebezpieczne z kwaterami na odpady niebezpieczne i składowisko odpadów niebezpiecznych zawierających azbest) wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą zajmującą powierzchnię ponad 8 ha.

Na składowisko odpadów niebezpiecznych zawierających azbest przyjmowane są odpady o kodach:

- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

Jednym z warunków przyjęcia odpadu jest szczelne opakowanie foliowe. Rozładunek odpadów azbestowych ze środków transportu odbywa się za pomocą wózka widłowego na płycie rozładawczej zlokalizowanej na dnie niecki.

7. Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży na lata 2018-2032.

Na mocy polskiego prawa wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest zostało dopuszczone w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach nie dłużej niż do dnia 31.12.2032 r. Zgodnie z założeniami Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 proces usuwania wyrobów zawierających azbest powinien być zakończony do 2032 roku.

Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży podzielono na 2 etapy, tj.:

I etap: 2018 – 2022

II etap: 2023 – 2032

Podział ten jest zbieżny z harmonogramem Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032, jak również z Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Województwa Wielkopolskiego.

Zdecydowano o przyjęciu analogicznych etapów realizacji zadania w kontekście możliwości monitorowania jego realizacji w porównaniu z programami nadrzędnymi.

Tabela. Harmonogram realizacji Programu.

I.p.	zadanie	etap I	etap II
1.	Opracowanie Programu usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży	X	
2.	Opracowanie bazy danych wyrobów zawierających azbest	X	
3.	Zapewnienie środków finansowych na realizację Programu	X	X
4.	Bezpieczne usunięcie zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych	50%	50%
5.	Aktualizacja Programu		X

8. Szacunkowy koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest.

Oszacowanie kosztów usunięcia azbestu z terenu gminy odbyło się na podstawie rozeznania rynku wśród firm zajmujących się demontażem, transportem i utylizacją azbestu.

Ceny jakie proponują firmy za wykonanie usług z zakresu usuwania eternitu są w dużym stopniu zróżnicowane, w związku z czym koszt demontażu, transportu i utylizacji azbestu został obliczony jako koszt średni.

Do oszacowania kosztów usunięcia płyt azbestowo-cementowych z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży przyjęto, że powierzchnia zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest stanowiących pokrycia dachowe obiektów wynosi około 6 039 m².

Założono, że średni koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest na składowisku wynosi około 40 zł brutto za 1 m².

Rzeczywisty koszt usługi zostanie określony w momencie wyboru wykonawcy, wyłonionego na podstawie postępowania ofertowego.

Tabela. Nakłady finansowe na usunięcie płyt azbestowo-cementowych stanowiących pokrycia dachowe obiektów budowlanych

l.p.	wyszczególnienie	jednostka	etap		razem
			I	II	
1.	ilość płyt azbestowo – cementowych do usunięcia	m ²	3019,5	3019,5	6039
2.	średni koszt demontażu i unieszkodliwienia 1 m ² odpadów azbestowych	zł/m ²	40,00		40,00
3.	łączny koszt demontażu i unieszkodliwienia odpadów azbestowych	zł	120 780,00	120 780,00	241 560,00

9. Źródła finansowania.

„Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży” stanowi podstawowy instrument wspierający pozyskiwanie środków zewnętrznych na działania zmierzające do oczyszczania terenu gminy z wyrobów zawierających azbest.

Istotne znaczenie dla prywatnych właścicieli obiektów, dla których usunięcie pokryć dachowych, elewacyjnych przekracza często ich możliwości finansowe, jest pozyskanie funduszy na ten cel. W celu realizacji zadań Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest konieczne jest zabezpieczenie środków finansowych w budżecie oraz pozyskanie środków poza budżetowych.

Główne źródła finansowania to:

- środki własne właścicieli budynków
- środki z budżetu gminy
- środki z funduszy ochrony środowiska
- środki pomocowe Unii Europejskiej
- banki kredytujące inwestycje proekologiczne

Możliwymi źródłami finansowania realizacji Programu są środki własne gminy, środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu, środki przewidziane w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz kredyty preferencyjne z Banku Ochrony Środowiska i BGŻ.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (WFOŚiGW) udzielają dotacji, pożyczek oraz przekazują środki finansowe na podstawie umów cywilnoprawnych.

NFOŚiGW w Warszawie uruchomił kolejny Program Priorytetowy „SYSTEM - wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez WFOŚiGW” na lata 2015-2020, w łącznej kwocie 80 mln zł.

W ramach tego programu gminy mogą uzyskać wsparcie finansowe na zadania dotyczące demontażu, zbierania, transportu i unieszkodliwienia lub zabezpieczenia odpadów zawierających azbest, zgodnie z gminnymi programami usuwania wyrobów zawierających azbest oraz na te same działania na obszarach objętych klęską żywiołową. Zasady udzielania wsparcia każdy z WFOŚiGW ustala odrębnie.

Bank Ochrony Środowiska S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym specjalizującym się w finansowaniu przedsięwzięć proekologicznych. BOŚ współpracuje z polskimi i zagranicznymi instytucjami finansowymi, w tym funduszami i fundacjami

działającymi na rzecz ochrony środowiska.

Aby realizacja Programu przyniosła zakładane efekty ekologiczne i społeczne, i aby świadomość ekologiczna mieszkańców ukształtowała się w kierunku zgodnego z prawem zdjęcia i utylizacji pokryć azbestowych – koniecznym wydaje się zaproponowanie mieszkańcom dofinansowania w wysokości min. 50 % poniesionych kosztów kwalifikowanych tj. obejmujących sumę kosztów demontażu, transportu i unieszkodliwienia poprzez składowanie odpadów zawierających azbest.

Autorzy niniejszego Programu, wskazują iż najlepsze efekty ekologiczne i wzrost świadomości mieszkańców ws. postępowania z azbestem daje dofinansowanie w wysokości 100% kosztów kwalifikowanych. Należy przy tym pamiętać, iż poza kosztami usunięcia wyrobów azbestowych właściciele nieruchomości muszą ponieść koszty nowego pokrycia dachowego oraz niejednokrotnie koszty zmiany więźby dachowej. Dlatego zbyt małe dofinansowanie lub jego całkowity brak skutecznie zwiększa ilość prób nielegalnego zdjęcia i „unieszkodliwienia” azbestu na „dzikich wysypiskach”.

10. Podsumowanie

Głównym celem Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Miejskiej w Chodzieży jest zaplanowanie usunięcia wyrobów azbestowych z terenu gminy oraz ich bezpieczne unieszkodliwienie.

Upowszechnienie zatwierdzonego przez gminę Programu będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją i usuwaniem azbestu. W wyniku tych działań zminimalizowany zostanie negatywny wpływ azbestu na środowisko i zdrowie człowieka.

Usuwanie azbestu powinno być zgodne z niniejszym Programem, co zapewni minimalizację ewentualnego zanieczyszczenia środowiska pyłem azbestowym spowodowane nieumiejętnym i niezgodnym z prawem demontowaniem wyrobów zawierających azbest.

Realizacja „Programu...” na terenie gminy wpłynie przede wszystkim na poprawę warunków ochrony zdrowia i życia mieszkańców. Istotne będą również korzyści w sferze społecznej i ekologicznej. Stopniowe ograniczanie ilości wyrobów azbestowo-cementowych a w perspektywie do 2032 r. całkowite usunięcie z terenu gminy wyrobów azbestowych i w konsekwencji zmniejszenie emisji niebezpiecznych substancji stanowić będzie jedną z najistotniejszych korzyści płynących z realizacji „Programu...”.

Przewiduje się, że w przypadku pozyskania funduszy na likwidację azbestu w następnych latach gmina będzie otrzymywać coraz więcej zgłoszeń o miejscach występowania azbestu, co przyczyni się do lepszej wiedzy na temat ilości azbestu. Pozwoli to lepiej poznać potrzeby w tym zakresie, precyzyjniej planować środki niezbędne do wydania na ten cel oraz stopniowo wyeliminować wyroby azbestowe z terenu gminy.